

Nieuwsbrief SR Updates

Nummer 33, 2023

Redactie: prof. mr. J.S. Nan en mr. C.L. van der Vis.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2023:1475](#) 07-11-2023

Laatste woord in acht genomen?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2023:1516](#) 07-11-2023

Vereiste 'nodige initiatief' voor uitoefening ondervragingsrecht.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2023:1501](#) 07-11-2023

Treffen de deelklachten met betrekking tot het bewezen verklaarde medeplegen doel?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2023:1519](#) 07-11-2023

Is voldaan aan de essentiële voorwaarde voor inbeslagneming, nu ten tijde van de inbeslagneming geen sprake was van schriftelijk uitgevaardigd Europees onderzoeksbevel?

RECHTSPRAAK

Is voldaan aan de essentiële voorwaarde voor inbeslagneming, nu ten tijde van de inbeslagneming geen sprake was van schriftelijk uitgevaardigd Europees onderzoeksbevel?

Is voldaan aan de essentiële voorwaarde voor inbeslagneming, nu ten tijde van de inbeslagneming geen sprake was van schriftelijk uitgevaardigd Europees onderzoeksbevel?

Het cassatiemiddel klaagt over het oordeel van de rechtbank dat het beklag ongegrond is, voor zover dat is gericht tegen de inbeslagneming en het voortduren van dat beslag op de personenauto van de klager met als doel de overdracht aan de Belgische justitiële autoriteiten voor onderzoek aldaar.

De betrokkene bij wie ter uitvoering van een Europees onderzoeksbevel (EOB) voorwerpen in beslag zijn genomen, kan op grond van artikel 5.4.10 lid 1 Sv in verbinding met artikel 552a Sv een klaagschrift indienen. In deze klaagschriftprocedure staat ter beoordeling aan de rechter of zich – gelet op de artikelen 5.4.3, 5.4.4 en 5.4.6 Sv – een grond voordoet voor het weigeren van de erkenning of de uitvoering van het EOB, dan wel voor uitstel van de erkenning of de uitvoering van het EOB. Daarnaast kan de rechter in voorkomende gevallen ook beoordelen of de bevoegdheid waarmee uitvoering is gegeven aan het EOB rechtmatig is toegepast, waarbij de rechter zich moet beperken tot een onderzoek naar de formaliteiten waaraan de inbeslagneming moet voldoen. Verder staat in de klaagschriftprocedure ter beoordeling of de in beslag genomen voorwerpen het bewijsmateriaal betreffen waarop het EOB betrekking heeft en dat de uitvaardigende autoriteit met dat bevel beoogt te verkrijgen. (Vgl. HR 21 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1940, r.o. 4.2.2 en 4.2.3.) Bij deze beoordeling moet de rechter uitgaan van de stand van zaken ten tijde van de behandeling van het klaagschrift (vgl. HR 3 april 2018, ECLI:NL:HR:2018:502).

De rechtbank heeft vastgesteld dat de personenauto van de klager op 27 december 2022 in beslag is genomen, dat deze inbeslagneming heeft plaatsgevonden naar aanleiding van een

door de Belgische autoriteiten mondeling uitgevaardigd EOB en dat dit EOB nadien schriftelijk is geformaliseerd. De rechtbank heeft op grond van dit (schriftelijke) EOB geoordeeld dat zich geen grond voor weigering of uitstel voordoet en dat de personenauto met de voorwerpen die zich daarin bevonden, het bewijsmateriaal vormt waarop het EOB betrekking heeft. Dit oordeel wordt in cassatie niet bestreden.

Het cassatiemiddel voert in de kern als klacht aan dat de rechtbank in zijn beoordeling eraan is voorbijgegaan dat ten tijde van de inbeslagneming geen sprake was van een schriftelijk uitgevaardigd EOB, zodat aan een essentiële voorwaarde voor inbeslagneming niet werd voldaan.

Een EOB is een beslissing afkomstig van een rechterlijke autoriteit van een lidstaat van de Europese Unie, met uitzondering van Denemarken en Ierland, die ertoe strekt in een andere lidstaat een of meer bevoegdheden toe te passen met het oog op het verkrijgen van bewijsmateriaal in een strafzaak (artikel 5.4.1 lid 1 Sv). Zo'n EOB wordt opgesteld conform het formulier in bijlage A bij Richtlijn 2014/41/EU van het Europees Parlement en de Raad van 3 april 2014 betreffende het Europees onderzoeksbevel in strafzaken (artikel 5.4.1 lid 4 Sv). Dit voorschrift houdt ermee verband dat de lidstaat die het EOB moet uitvoeren, (mede) met dat formulier wordt voorzien van de informatie die van belang is voor de te nemen beslissingen over de erkenning en tenuitvoerlegging van het EOB.

De klacht van het cassatiemiddel berust op de opvatting dat inbeslagneming van een voorwerp niet is toegestaan op het moment dat een in artikel 5.4.1 lid 1 Sv bedoelde beslissing, die ertoe strekt dat het betreffende voorwerp met het oog op de verkrijging van bewijsmateriaal in beslag wordt genomen, alleen mondeling kenbaar is gemaakt en het EOB nog niet is opgesteld conform het in artikel 5.4.1 lid 4 Sv bedoelde formulier. Die opvatting vindt geen steun in het recht. Daarvoor is van belang dat inbeslagneming plaatsvindt met het oog op een strafvorderlijk belang, maar dat dit belang niet is beperkt tot het Nederlandse strafvorderlijke belang (vgl. HR 5 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1694). Daaruit volgt dat toepassing van de in de Nederlandse wetgeving neergelegde strafvorderlijke bevoegdheden om tot inbeslagneming over te gaan, waaronder de bevoegdheid van artikel 95 Sv, ook mogelijk is in een geval waarin een in artikel 5.4.1 lid 1 Sv bedoelde beslissing al mondeling kenbaar is gemaakt – op grond waarvan het strafvorderlijke belang bij inbeslagneming kan worden vastgesteld – maar het EOB nog niet is opgesteld conform het in artikel 5.4.1 lid 4 Sv bedoelde formulier. Het enkele op dat moment nog ontbreken van dat formulier maakt de inbeslagneming niet van onwaarde.

Het cassatiemiddel is tevergeefs voorgesteld.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 07-11-2023

ECLI: ECLI:NL:HR:2023:1519

Zaaknummer: 23/02131

Rechters: M.J. Borgers

Advocaten: S.T. van Berge Henegouwen, T. Kooijmans en F. Posthumus

Wetsartikelen: 5.4.1 Sv en 95 Sv

RECHTSPRAAK

Treffen de deelklachten met betrekking tot het bewezen verklaarde medeplegen doel?

Treffen de deelklachten met betrekking tot het bewezen verklaarde medeplegen doel?

Het cassatiemiddel leidt niet tot cassatie. De redenen daarvoor staan vermeld in ECLI:NL:PHR:2023:744:

‘3.1.1. Het middel bevat de klacht dat het hof op onbegrijpelijke of ontoereikende gronden tot een veroordeling voor het medeplegen van brandstichting is gekomen. Uit de toelichting maak ik op dat het om drie (samenhangende) deelklachten gaat:

De eerste deelklacht

3.1.2 Het middel klaagt in de eerste plaats dat uit de bewijsmiddelen niet kan worden opgemaakt dat er sprake is geweest van een nauwe en bewuste samenwerking tussen de verdachte en [betrokkene 2]. Aangevoerd wordt dat de verklaringen van de verdachten wisselen en dat zij geen openheid van zaken hebben gegeven. Bovendien is in de bewijsmotivering geen aandacht besteed aan de rol van de verdachte bij de brandstichting en deze rol blijkt ook niet uit de bewijsmiddelen. Daarom heeft het hof onvoldoende gemotiveerd waaruit de vereiste intellectuele of materiële bijdrage van de verdachte heeft bestaan.

De tweede deelklacht

3.1.3 Voorts wijst de steller van het middel erop dat de raadsman van de verdachte ter terechtzitting het verweer heeft gevoerd dat uit het dossier niet blijkt dat de verdachte wetenschap had van hetgeen zijn medeverdachte binnen deed of zou doen. Gesteld wordt dat dit verweer bezwaarlijk anders kan worden verstaan dan als doelend op het ontbreken van de doelbewuste en nauwe samenwerking en dat het hof dit verweer niet gemotiveerd heeft verworpen.

De derde deelklacht

3.1.4 Tot slot klaagt het middel dat het hof de verklaring van de medeverdachte niet bij de bewijsmiddelen heeft opgenomen en ook niet heeft aangeduid welke delen uit die verklaring redengevend zijn geweest voor het oordeel dat deze belastend zijn voor de verdachte. Ook uit de verklaring van de verdachte zijn bij de bewijsmiddelen geen redengevende delen opgenomen ter onderbouwing van het oordeel dat de verklaring of verklaringen zodanig wisselend van aard zijn, dat daaruit impliciet kan volgen dat sprake is geweest van een doelbewuste en nauwe samenwerking. Het hof had daar – gezien de redengevendheid voor de veroordeling – een uitdrukkelijke motivering aan moeten wijden, of de passages die van belang zijn in de bewijsmiddelen moeten opnemen.

3.2 Bespreking van de eerste deelklacht

3.2.1 Door de verdediging is gesteld dat uit de bewijsmiddelen niet blijkt van enige betrokkenheid van de verdachte bij de brandstichting, omdat daaruit niet kan worden afgeleid dat de verdachte in de woning is geweest, en zo dat al het geval zou zijn geweest, dit onvoldoende is om aan te nemen dat er sprake is van medeplegen van de brandstichting. Ook is aangevoerd dat het niet ondenkbaar is dat de medeverdachte ([betrokkene 2]) brand heeft gesticht in de berging en naar de achtertuin is gerend en dat de verdachte is meegerend zonder wetenschap te hebben gehad van de plannen en daden van de medeverdachte.

3.2.2 Ik ben van oordeel dat het gevoerde verweer dat van “enige betrokkenheid” van de verdachte niet blijkt, zijn weerlegging vindt in de door het hof gebezigde bewijsmiddelen. Het hof heeft op basis van de verklaring van de verdachte vastgesteld dat hij met de medeverdachte op de scooter naar het huis van de laatstgenoemde is gereden (bewijsmiddel 12). Voorts heeft het hof zwaarwegende betekenis toegekend aan de verklaring van getuige [betrokkene 5] inhoudende dat de verdachte aan de deur van de woonkamer heeft gevoeld, dat beide jongens de woning zijn binnengegaan, dat beide jongens kort na elkaar door de woonkamerdeur naar buiten kwamen rennen (bewijsmiddel 9) en dat vervolgens een scooter wegreed met achterop de medeverdachte (bewijsmiddel 6). Verder heeft het hof vastgesteld dat even later bleek dat sprake was van brand in de woning (onder meer bewijsmiddelen 2, 4 en 10) waarvan is vastgesteld dat deze opzettelijk is gesticht (bewijsmiddel 3). Gezien deze vaststellingen van het hof is de verwerping van het verweer van de verdachte dat hij niet meer dan drie stappen in de tuin heeft gezet toereikend gemotiveerd.

3.2.3 Het hof heeft uit voorgaande vaststellingen en de in de bewijsmiddelen opgenomen uitkomsten van het technisch forensisch onderzoek de conclusie getrokken dat het:

“gelet op de uiterlijke verschijningsvorm, [...] bij gebrek aan een redelijke, het tenlastegelegde ontzenuwende verklaring, [...] niet anders kan zijn dan dat verdachte en medeverdachte

tezamen en in vereniging de brand in de woning hebben gesticht. De voornoemde gang van zaken impliceert een bewuste en nauwe samenwerking tussen de verdachte en [betrokkene 2] bij de brandstichting.”

3.2.4 Ik meen dat het hof de ‘uiterlijke verschijningsvorm’ van de gedraging in het onderhavige geval heeft gebruikt om aan te geven dat uit deze gedragingen het opzet van de verdachte op het gezamenlijk plegen van de brandstichting blijkt en dat het medeplegen in de kern heeft bestaan in een gezamenlijke uitvoering.

3.2.5 Daarbij heeft het hof betrokken dat de verdachte geen redelijke, het tenlastegelegde ontzenuwende verklaring heeft gegeven. Hierover wil ik nog het volgende opmerken. Recent heeft de Hoge Raad in twee arresten (opnieuw) aandacht besteed aan de betekenis die aan het ontbreken van een dergelijke verklaring in de bewijsredenering kan toekomen. Als ik het goed zie, komt het erop neer dat ingeval de feiten en omstandigheden – zoals deze blijken uit de door het hof gebezigde bewijsmiddelen – zeer indicatief zijn voor een scenario waarin de verdachte schuldig is aan het aan hem ten laste gelegde feit, maar tegelijkertijd op basis van deze bewijsmiddelen alternatieve scenario’s waarin de verdachte onschuldig is of hem een minder ernstig verwijt kan worden gemaakt (bijvoorbeeld medeplichtigheid in plaats van medeplegen) niet kunnen worden uitgesloten, van de verdachte mag worden gevergd dat hij een aannemelijke verklaring aflegt over de – in het licht van het tenlastegelegde – relevante belastende omstandigheden. Doet hij dit niet dan mag de rechter uitgaan van het voor de verdachte belastende scenario. Het uitblijven van de verklaring draagt in zo’n geval dus niet bij aan het bewijs, maar kan wel een rol spelen bij de (belastende dan wel ontlastende) interpretatie van de bewijsmiddelen en daarmee doorslaggevend zijn voor het oordeel om tot een bewezenverklaring te komen. Meijer en Ter Haar verwoorden het als volgt:

“Met name wanneer de rechter niet kan vaststellen of de verdachte de voor medeplegen vereiste significante bijdrage heeft geleverd omdat alleen de verdachte die duidelijkheid kan verschaffen, kan de procesopstelling doorslaggevend zijn. Ook al laat het bewijs de mogelijkheid open dat de verdachte slechts medeplichtige was of zelfs helemaal niet strafrechtelijk betrokken was, wanneer medeplegen voor de hand ligt is het aan de verdachte om concreet en onderbouwd aan te geven waarom zijn rol niet is geweest wat zij op het eerste gezicht lijkt te zijn geweest. Doet hij dat niet, dan kan de rechter hem voor de zwaarste variant (het medeplegen) veroordelen.”

3.2.6 Er moet wel voor gewaakt worden dat het “bewijsgat” te groot wordt. Maar daarvan is in het onderhavige geval geen sprake. De door het hof vastgestelde gedragingen van de verdachte (het samen komen aanrijden, het aan de deur voelen, het samen naar binnen gaan en kort na de brandstichting samen vertrekken) duiden immers naar uiterlijke verschijningsvorm zozeer

op het in vereniging brandstichten in het huis, dat het uitblijven van een redelijke, het tenlastegelegde ontzenuwende verklaring van de verdachte in de onderhavige zaak gelet op de relatief beperkte betekenis daarvan in de bewijsmotivering door het hof kon worden meegenomen bij de weging van het andere bewijs.

3.2.7 In de onderhavige zaak heeft het hof niet kunnen achterhalen wat zich precies heeft afgespeeld in de woning. Echter, juist nu de verdachte is aangetroffen (of in ieder geval is waargenomen) in omstandigheden die naar uiterlijke verschijningsvorm op betrokkenheid bij de brandstichting duiden en er geen contra-indicaties zijn inzake het medeplegen meen ik dat het hof op basis van de vastgestelde feiten en omstandigheden in combinatie met het uitblijven van een verklaring daarvoor heeft kunnen oordelen dat de verdachte zich schuldig heeft gemaakt aan het medeplegen van brandstichting met gemeen gevaar voor goederen. De bewezenverklaring is dus noch onbegrijpelijk, noch ontoereikend gemotiveerd. Hier doet niet aan af dat niet is komen vast te staan of de verdachte in de woning brandstichtende handelingen heeft verricht.

3.2.8 De deelklacht faalt.

3.3 **Bespreking van de tweede deelklacht**

3.3.1 Voor zover het middel verder nog klaagt dat het hof ook op het verweer dat het “niet ondenkbaar is” dat de medeverdachte brand heeft gesticht in de berging en naar de achtertuin is gerend en dat de verdachte is meegerend zonder wetenschap te hebben gehad van de plannen en daden van de medeverdachte gemotiveerd had moeten beslissen, slaagt het niet. Een dergelijk verweer moet immers geconcretiseerd zijn, wil het de nadere motiveringsplicht voor de feitenrechter in het leven roepen.⁹ Het opperen van een mogelijkheid is daarvoor niet voldoende.

3.3.2 De deelklacht faalt.

3.4 **Bespreking van de derde deelklacht**

3.4.1. Over de klacht dat noch uit de bewijsmiddelen noch uit de bewijsmotivering blijkt waaruit de tegenstrijdigheden in de verklaringen van verdachte en/of medeverdachte bestaan en dat het hof daar, gezien de redengevendheid voor de veroordeling, een uitdrukkelijke motivering aan had moeten wijden, al dan niet voorzien van een opname in de opsomming van de bewijsmiddelen van de passages die van belang zijn geweest, kan ik kort zijn. Deze klacht slaagt niet, omdat de bewezenverklaring alleen berust op het deel van de verklaring van de verdachte waarin hij aangeeft dat hij samen met de medeverdachte op de scooter naar het huis van de moeder van de laatstgenoemde is gereden en niet op de overige door de verdachte

of de medeverdachte afgelegde verklaringen, die door het hof als tegenstrijdig zijn aangemerkt en kennelijk niet geloofwaardig zijn geacht.

3.4.2. De deelklacht faalt.’

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 07-11-2023

ECLI: ECLI:NL:HR:2023:1501

Zaaknummer: 22/04857

Rechters: V. van den Brink, Y. Buruma en C.N. Dalebout

Advocaten: A.B.E. van Kan

Wetsartikelen: 47 Sr

RECHTSPRAAK

Vereiste ‘nodige initiatief’ voor uitoefening ondervragingsrecht.

Vereiste ‘nodige initiatief’ voor uitoefening ondervragingsrecht.

Wenk

De verdediging klaagt namens verdachte, ten aanzien van wie feitelijke aanranding van eerbaarheid is bewezen verklaard, dat het gebruik van de door de getuige afgelegde verklaring voor het bewijs onverenigbaar is met het door artikel 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces, omdat de verdediging het ondervragingsrecht niet heeft kunnen uitoefenen.

De verdediging heeft in hoger beroep bij brief van 5 augustus 2020 verzocht onder meer getuige te horen. De raadsheer-commissaris heeft dit verzoek opgevat als een verzoek nader onderzoek te verrichten als bedoeld in artikel 411a lid 1 Sv en heeft beslist dat getuige wordt gehoord. Omdat geen adresgegevens van getuige beschikbaar waren, heeft de raadsheer-commissaris bij proces-verbaal van bevindingen bericht dat die getuige niet kon worden opgeroepen en het onaannemelijk was dat de getuige binnen aanvaardbare termijn zal worden gehoord.

Het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep houdt in dat de raadsheer meedeelt:

‘U heeft hoger beroep ingesteld en zegt dat het niet klopt wat de aangeefster heeft verklaard. Het hoger beroep is dus gericht tegen de bewezenverklaring. Het hoger beroep is tijdig ontvangen en bij de voorbereiding is te kennen gegeven dat er een aantal getuigen moesten worden gehoord: aangeefster en de getuige. Dat verzoek is ingediend naar aanleiding van een brief van de verkeerstoren met de vraag of er nog onderzoekswensen zijn. Het slachtoffer is gehoord en getuige kon niet worden gehoord omdat ze in de VS woont en men haar daar niet kon vinden.

(...)

De raadsheer merkt op dat er dus één getuige is die niet kon worden gehoord en dat de aangeefster op 25 juni 2021 is gehoord in aanwezigheid van de raadvrouw die van dit verhoor

een afschrift heeft ontvangen.’

De Hoge Raad overweegt dat in gevallen waarin de rechter voor het bewijs gebruik wil maken van een door een getuige afgelegde verklaring, terwijl de verdediging – ondanks het nodige initiatief – niet een behoorlijke en effectieve mogelijkheid heeft gehad om ten aanzien van die getuige het ondervragingsrecht uit te oefenen, de rechter moet nagaan of het proces als geheel eerlijk is verlopen. Het vereiste dat de verdediging het ‘nodige initiatief’ neemt, houdt in dat de verdediging de wens kenbaar maakt dat zij het ondervragingsrecht wil uitoefenen en dat zij daartoe een stellig en duidelijk verzoek doet tot het oproepen en horen van een concreet aangeduide persoon als getuige (vgl. ECLI:NL:HR:2021:576, r.o. 2.9.5 en 2.12). Zo’n verzoek moet worden gericht tot ‘the appropriate domestic court (...) in compliance with the formal requirements and time-limits laid down in domestic law’ (vgl. – in verband met de toepassing van artikel 35 EVRM – ECLI:CE:ECHR:1991:0319JUD001106984, par. 34 (*Cardot/Frankrijk*), en verder onder meer ECLI:CE:ECHR:2000:0704DEC004314998, par. 3 (*Kok/Nederland*)).

Behoudens bijzondere situaties zoals het overlijden van de getuige, is pas sprake van het ‘nodige initiatief’ als het betreffende getuigenverzoek tegenover de zittingsrechter en dus op de terechtzitting is gedaan. Dat houdt ermee verband dat de zittingsrechter – als de rechter die oordeelt over het bewijs – een eigen verantwoordelijkheid draagt voor de volledigheid van het onderzoek van de zaak en voor de behandeling en de beoordeling van de strafzaak overeenkomstig de eisen van een eerlijk proces. Dit vereiste van een verzoek dat op de terechtzitting wordt gedaan, strekt daarnaast tot een ordentelijke procesvoering.

Hieruit volgt dat het voor het ‘nodige initiatief’ doorgaans niet volstaat dat een getuigenverzoek uitsluitend voorafgaand aan de aanvang van het onderzoek ter terechtzitting bij de rechter-commissaris of de raadsheer-commissaris is gedaan. In het geval dat de verdediging voorafgaand aan het onderzoek ter terechtzitting de rechter-commissaris of de raadsheer-commissaris heeft verzocht een getuige op te roepen voor verhoor, maar deze niet daartoe is overgegaan, ligt het dus op de weg van de verdediging – als de wens tot ondervraging nog bestaat – om bij de zittingsrechter eenzelfde verzoek te doen. De zittingsrechter is bij zijn beslissing over dat verzoek niet gebonden aan de eerder door de rechter-commissaris of de raadsheer-commissaris genomen beslissing of aan de gronden waarop die eerdere beslissing berust. Het staat de verdediging ook vrij om het verzoek dat tot de zittingsrechter wordt gericht, te onderbouwen met andere of nadere redenen dan het eerder tot de rechter-commissaris of de raadsheer-commissaris gerichte verzoek. In het geval dat de rechter-commissaris of de raadsheer-commissaris op verzoek van de verdediging is overgegaan tot het oproepen van een getuige maar desondanks de ondervragingsgelegenheid niet kon worden gerealiseerd, ligt het eveneens op de weg van de verdediging dat zij bij de zittingsrechter kenbaar maakt of de wens tot ondervraging nog bestaat en, zo ja, dat zij daartoe

– tenzij op voorhand vaststaat dat, bijvoorbeeld als gevolg van overlijden, een ondervragingsgelegenheid niet meer kan worden gerealiseerd – een verzoek tot het horen van de persoon als getuige doet. Als de verdediging meent dat door de rechter-commissaris of de raadsheer-commissaris onvoldoende inspanningen zijn gedaan om de ondervragingsgelegenheid te realiseren, ligt het in de rede dat de verdediging ten behoeve van de zittingsrechter toelicht welke andere inspanningen daartoe nog zouden kunnen worden geleverd.

De Hoge Raad oordeelt dat uit de procesgang niet volgt dat op de terechtzitting een verzoek tot het horen van betrokkene is gedaan. Gelet op hetgeen is overwogen, stuit de klacht daarop af.

J.H.J. Verbaan, november 2023

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 07-11-2023

ECLI: ECLI:NL:HR:2023:1516

Zaaknummer: 21/04654

Advocaten: G.A. Jansen en Th.O.M. Dieben

Wetsartikelen: 246 Sr, 6 EVRM en 411a Sv

RECHTSPRAAK

Laatste woord in acht genomen?

Laatste woord in acht genomen?

Wenk

De verdediging klaagt namens verdachte, ten aanzien van wie zware mishandeling is bewezen verklaard, dat de verdachte niet het recht is gelaten het laatst te spreken.

Het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep van 3 december 2021 houdt onder meer het volgende in:

'De verdachte, ter terechtzitting aanwezig, antwoordt op de vragen van de voorzitter te zijn genaamd:

(...)

Als raadsman van verdachte is mede ter terechtzitting aanwezig mr. Canatan.

(...)

De advocaat-generaal voert het woord, leest de vordering voor (...).

Deze vordering is aan het hof overgelegd.

De raadsman voert het woord tot verdediging en pleit daartoe overeenkomstig zijn overgelegde pleitnota.

Aan de verdachte en de raadsman wordt het recht gelaten het laatst te spreken.

De advocaat-generaal repliceert.

De raadsman dupliceert.

De voorzitter verklaart het onderzoek gesloten en deelt mede, dat volgens de beslissing van het gerechtshof de uitspraak zal plaatsvinden.

De verdachte deelt mede niet bij de uitspraak aanwezig te willen zijn.’

De Hoge Raad overweegt dat uit het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep van 3 december 2021 niet blijkt dat – nadat aan de verdachte (en zijn raadsman) het recht was gelaten het laatst te spreken, de advocaat-generaal daarna had gerepliceerd en de raadsman vervolgens had gedupliceerd – aan de verdachte opnieuw het recht is gelaten het laatst te spreken. De Hoge Raad oordeelt dat het er daarom voor moet worden gehouden dat het voorschrift dat in artikel 311 lid 4 Sv op straffe nietigheid is gegeven, niet in acht genomen is.

J.H.J. Verbaan, november 2023

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 07-11-2023

ECLI: ECLI:NL:HR:2023:1475

Zaaknummer: 21/05236

Rechters: V. van den Brink, T. Kooijmans en C.N. Dalebout

Advocaten: K. Canatan en M. Berndsen

Wetsartikelen: 311 Sv en 302 Sr